

TIMOTHY KELLER

TILGIVELSE

SKAL JEG TILGIVE
– OG HVORDAN GØR JEG?

CREDO

INDHOLD

Lignelsen om den gældbundne tjener	9
Indledning: »Ingen fremtid uden tilgivelse«	11
1. En fortælling om tilgivelse	19
Første del: At miste og finde tilgivelse	
2. Når tilgivelsen falmer	41
3. Tilgivelsens historie	60
4. Bogen om tilgivelse	73
Andel del: At forstå tilgivelse	
5. Kærlighedens og vredens Gud	91
6. Retfærdighed og kærlighed, ære og misbrug	106
7. Grundelementerne i tilgivelse	122
Tredje del: At praktisere tilgivelse	
8. Vores behov for tilgivelse	139
9. At modtage Guds tilgivelse	154
10. At skænke tilgivelse	177
11. At række tilgivelsen videre	198
Efterord	212
Tak	215
Appendiks A. Principper for tilgivelse	217
Appendiks B. Bibeltekster om Guds tilgivelse	220
Appendiks C. Tilgivelse i praksis	224
Appendiks D. Forsoning i praksis	232
Noter	249

LIGNELSEN OM DEN GÆLDBUNDNE TJENER

Da kom Peter til ham og spurgte: »Herre, hvor mange gange skal jeg tilgive min broder, når han forsynder sig imod mig? Op til syv gange?« Jesus svarede ham: »Jeg siger dig, ikke op til syv gange, men op til syvoghalvfjerds gange.

Derfor: Himmeriget ligner en konge, der ville gøre regnskab med sine tjenere. Da han begyndte på regnskaberne, blev en, der skyldte ti tusind talenter, ført frem for ham. Da han ikke havde noget at betale med, befalede hans herre, at han og hans kone og børn og alt, hvad han ejede, skulle sælges, og gælden betales. Men tjeneren kastede sig ned for ham og bad: Hav tålmodighed med mig, så skal jeg betale dig det alt sammen. Så fik den tjeners herre medynk med ham og lod ham gå og eftergav ham gælden.

Men da den tjener gik ud, traf han en af sine medtjenere, som skyldte ham hundrede denarer. Og han greb ham i struben og sagde: Betal, hvad du skylder! Hans medtjener kastede sig ned for ham og bad: Hav tålmodighed med mig, så skal jeg betale dig. Det ville han ikke, men gik hen og lod ham kaste i fængsel, indtil han fik betalt, hvad han skyldte.

Da hans medtjenere nu så, hvad der var sket, blev de meget bedrøvede og gik hen og forklarede deres herre alt, hvad der var sket. Da kaldte hans herre ham for sig og sagde: Du onde tjener, al den gæld eftergav jeg dig, da du bad mig om det. Burde du så ikke også forbarme dig over din medtjener, ligesom jeg forbarmede mig over dig? Og hans herre blev vred og overlod ham til bødlerne, indtil han fik betalt alt, hvad han skyldte.

[Og Jesus sagde:] Sådan vil også min himmelske fader gøre med hver eneste af jer, der ikke af hjertet tilgiver sin broder.« (Matt 18,21-35)

»INGEN FREMTID UDEN TILGIVELSE«

For mig hænger tilgivelse og barmhjertighed altid sammen. Hvordan kan vi stille mennesker til ansvar for deres ugeringer, men samtidig bevare kontakten til deres menneskelighed i en grad, så vi tør tro på forbedring?

BELL HOOKS, I SAMTALE MED MAYA ANGELOU¹

KONFLIKTEN OM TILGIVELSE

Desmond Tutu, der voksede op under apartheid, insisterede på, at »uden tilgivelse er der ingen fremtid« for Sydafrika. Han afviste Nürnberg-modellen fra tiden efter 2. Verdenskrig, hvor tyske nazister blev stillet til ansvar for deres krigsforbrydelser. Den tilgang ville have krævet retssag og strafudmåling for alle, der stod anklaget for voldelige forbrydelser under apartheidregimet. I stedet udtænkte Tutu en plan, der tilbød amnesti og tilgivelse til alle voldsudøvere – både sorte og hvide – som ville stå frem og offentligt erkende den fulde sandhed om, hvad de havde gjort.

Selv om de, der tilstod, ikke blev straffet, gjorde dette – at sandheden kom for en dag – at samfundet kunne komme videre, og der var naturlige moralske og sociale konsekvenser for forbryderne. Sandheds- og Forsoningskommissionen skabte mulighed for personlig tilgivelse og genoprettede relationer. Biskop Tutu hævdede, at alternativet til tilgivelse i Sydafrika ville have været den samme

voldscyklus, som udspillede sig på Balkan efter opløsningen af Jugoslavien.²

Da Desmond Tutu døde i 2021, skrev jeg følgende på Twitter:

Mange hævder, at en »tilgivelseskultur« lader overgriberen slippe for at blive stillet til ansvar. Desmond Tutu hævdede, at uden tilgivelse holder overgriberen os fangen, og at det var muligt at søge både tilgivelse og retfærdighed samtidig. Han afviste Nürnberg-modellen til fordel for sandhed og forsoning.³

Reaktionerne var som ventet blandede. Mange, der havde været udsat for overgreb, advarede om, at kravet om tilgivelse var blevet brugt mod ofre, som indtrængende blev opfordret til at komme videre, lægge det bag sig og tilgive. Enkelte så det som en strategi, hvorved institutioner og overgribere kunne undgå at blive stillet til ansvar. Alligevel kunne de fleste af de samme røster ikke benægte, hvad Desmond Tutus kommission havde opnået. Én kommenterede på tweetet med ordene: »Når man beder mennesker om at tilgive og komme videre ... hjælper man overgriberne til at unddrage sig ansvar,« men fortsatte: »Jeg ved, at pastor Tutu gjorde et stort stykke arbejde og lærte verden om sand nåde.«

Andre sagde, at Tutus model kunne modificere vores dages *cancel culture*. Michael Dyson medgav, at Tutus opfordring til tilgivelse i dag »måske virker løjerlig, sentimental eller ligefrem irrelevant ... ikke mindst blandt fortalere for social retfærdighed«, men han bad alligevel alle om at lytte til den.⁴

NÅR TILGIVELSEN FALMER

De modstridende vurderinger af Tutus arbejde efter hans død udgør et mikrokosmos af vores eget samfunds konfliktfyldte indstilling

til tilgivelse. I juni 2020 tweetede Elizabeth Bruenig fra *The New York Times*:

Der er altså noget uholdbart ved et miljø, der konstant forlanger bod, men samtidig foragter tanken om tilgivelse.⁵

Hun blev hurtigt overdænget med vrede e-mails og skyndte sig at slette det, hun havde skrevet, af bekymring for det røre, hun havde forårsaget. I et interview forklarede hun imidlertid, at vi har en kultur, der er præget af en forarget retfærdighedssans og et ønske om at få folk til at bøde for deres synder. »I den amerikanske kultur bliver mennesker meget stødt over bare tanken om tilgivelse. De finder det tilsyneladende umoralsk, og det synes jeg, er meget foruroligende.«⁶

Der er mange, der synes, at begrebet tilgivelse bliver mere og mere problematisk.

Efter drabene på Michael Brown i Ferguson i Missouri og Eric Garner i New York City, begge i 2014, opstod der en ny bevægelse for racemæssig retfærdighed, som fra begyndelsen kom til udtryk gennem et nyt netværk ved navn Black Lives Matter. Men efter at George Floyd blev dræbt i Minneapolis i maj 2020, blev kravene om et opgør med den systemiske racisme i vestlige samfund så omfattende, at de ikke kunne rummes af en enkelt organisation. Millioner af mennesker gik på gaden verden over og krævede forandring. Denne nye bevægelse slog på andre strenge end 60'ernes borgerrettighedsbevægelse. »Dette er ikke jeres bedsteforældres borgerrettighedsbevægelse,«⁷ sagde rapperen TefPoe. Han mente, at den nye bevægelse var langt mere aggressiv.

Vores kulturs problematiske forhold til tilgivelse er ikke begrænset til racespørgsmål. #MeToo-bevægelsen har det også svært med opfordringen til at tilgive. Mange kvinder spørger: Tilskynder tilgivelse af de skyldige ikke bare til flere overgreb? De sociale medier lader også til at være en verden, hvor fejltrin og uheldige opslag

aldrig tilgives. Tværtimod kan screenshots af ethvert tåbeligt ord, man har ytret online, forblive i omløb for altid.

Selv efter at tv-stjernen Whoopi Goldberg havde undskyldt for sine stødende bemærkninger om holocaust, blev hun fortsat udelukket og straffet. Den jødiske forfatter Nathan Hersh anså denne manglende tilgivelse for »bekymrende«. Han anså Goldbergs bemærkninger som antisemitiske og stødende, men henviste til den jødiske og bibelske tradition for at tilgive dem, der angrrer. Han udtrykte bekymring for, at kulturens behov for at udelukke selv dem, der var villige til at forandre sig, ikke ville skabe mere forståelse, men snarere flere fordomme.⁸

»TILGIVELSESKULTUREN KAN GÅ AD HELVEDE TIL«

Slægtninge til de ni afroamerikanere, der blev dræbt i Charleston i South Carolina, sagde offentligt til drabsmanden, Dylann Roof: »Jeg tilgiver dig.« Som reaktion skrev Stacey Patton i en kronik i *Washington Post*, at »Det sorte USA burde holde op med at tilgive hvide racister«⁹. Forventningen om og beundringen af de sortes tilgivelse, skrev hun, »handler om at beskytte hvidhed. ... Det gør det muligt for hvide at benægte de skader, som racistisk vold forårsager. ... Vores konstante tilgivelse fastholder blot et mønster med overfald og mishandling.« Forhastet tilgivelse, hævdede hun, gør det umuligt at få stillet dem, der øver uret, til ansvar for deres adfærd.

I september 2018 kom Amber Guyger, en politibetjent i Dallas, hjem fra arbejde og gik ind i en naboeljlighed i den fejlagtige tro, at det var hendes egen. Da hun så en sort mand inde i lejligheden, skød og dræbte hun ham. Det var Botham Jean, hendes ubevæbnede nabo, der sad og så tv i sit eget hjem. Umiddelbart efter at Guyger i retten blev idømt ti års fængsel, tilgav offerets bror Brandt Jean hende offentligt og omfavnede hende. Landet over var reaktionerne

på denne bevægende scene så afgjort blandede. The Institute for Law Enforcement Administration gav Brandt Prisen for Etisk Mod i 2019.

Andre mente dog, at når sorte på den måde offentligt tilgiver hvide, ender det blot med at understøtte de hvides dominans. Kevin Powell skrev en artikel under overskriften »Vanviddet ved hvid jura og sort tilgivelse«¹⁰. Advokat og aktivist Preston Mitchum tweetede: »Sorte mennesker bliver historisk set tvunget til at udvise empati med koloniherrerne og udskammes, når vi ikke gør det.«¹¹

Barbara Reynolds, en kvinde i 70'erne, der havde deltaget i borgerrettighedsmarcherne i 1960'erne, skrev imidlertid et modsvar til Stacey Patton i den samme avis. Hun argumenterede for, at de bevægelser, som Martin Luther King og Nelson Mandela stod i spidsen for, havde fået det moralske overtag og havde overbevist flertallet, fordi de var præget af »kærlighedens, tilgivelsens og forsoningens etik«, og de sejrede på grund af »kraften i den åndelige tilgang«¹².

Reynolds afsluttede sin artikel med et udsagn om, at kærlighed og tilgivelse »mangler i denne bevægelse«. Med tilgivelse, hævdede hun, afvæbner man undertrykkerne og vinder mange af deres støtter over på sin side, så systemet svækkes. Hun citerer Andrew Young for at sige: »Hvis man bliver vred, smitter det, og man ender med at handle lige så forkert som gerningsmændene.« Som hun ser det, kan den nuværende vrede tilgang måske føre til kortsigtede sejre, men vil i sidste ende splitte landet snarere end forene det.

Og dog – har de, der er frustrerede over de manglende forandringer, såsom Stacey Patton, ikke en pointe? Er det ikke rigtigt nok, at hvis en gruppe mennesker, der vedvarende bliver undertrykt, tilgiver undertrykkerne, så opretholder det blot systemet?

Sabine Birdsong argumenterer for, at misbrug af tilgivelse ikke blot skyldes dårlig praksis, men selve kristendommen. I et blogopslag med den iøjnefaldende overskrift »Tilgivelseskulturen kan gå ad helvede til« skriver hun: »Vi holder stadig fast ved, at det ypperste er at tilgive, og kan man ikke engang finde ud af noget så simpelt, er der noget galt med en.« Forfatteren skyder skylden på »et dybt

indgroet religiøst levn fra kristendommen«, en mentalitet, der »manifesteres i opfordringer til at tilgive, lægge det bag sig og vende den anden kind til«. Vi fordømmer mennesker, der ikke tilgiver, ved at sige, at de »forgifter sig selv«, hvilket »fører til endnu en omgang religiøst betinget dårlig samvittighed. Det er kort sagt at give offeret skylden«. Dette hjælper blot krænkerne, som »kan fremture ustraffet ..., (for) uanset hvor alvorlige deres handlinger er, kan de smile selvtilfreds ved tanken om, at de nok skal blive tilgivet«. Når man lægger vægt på tilgivelse, menneskeliggør man også gerningsmændene, og dermed bliver det sværere at drage dem til ansvar. »Folk elsker historier, hvor alt bliver godt igen til sidst. Dette (tilgivelses) narrativ er blot et fortællegreb, der skal give karakterdybde ... (til) gerningsmanden på bekostning af ofrene.«¹³

I et senere opslag opfordrede forfatteren til at »omskrive de forældede fortællinger om tilgivelse«, som forherliger »det pseudo-åndelige eventyr om forløsning og tilgivelse og tilsidesætter menneskers iboende ret til ikke at blive misbrugt«.¹⁴

Dette sidste citat indkredser det problem, vi føler i dag – den tilsyneladende modsætning mellem tilgivelse og retfærdighed, fornemmelsen af, at vi kun kan vælge én af delene.

Men er det rigtigt?

DET UUDSLETTelige BEHOV FOR TILGIVELSE

Menneskets behov for tilgivelse lader til at være uudsletteligt. Det forsvinder ikke, bare fordi man fordømmer det eller forsøger at dekonstruere det. Det er et dybtfølt behov for både *at tilgive* og *at blive tilgivet*.

Nytårsaften 1843 kom en ung mand til den lutherske sognepræst Johann Blumhardt i Möttlingen i Tyskland. Han lettede sit hjerte for mange synder og misgerninger, både store og små. Manden oplevede en stor lettelse, og rygten spredtes. Inden udgangen af januar

havde 35 andre været hos præsten for at bekende og bede om Guds tilgivelse. Medio februar var tallet nået op på 150.

Denne vækkelse, som er beskrevet en række steder, udmærkede sig ved de konkrete adfærdsændringer, den afstedkom. »Tyvegods blev bragt tilbage; uvenner blev forligt; utroskab blev bekendt og brudte ægteskaber genoprettet. Forbrydelser, herunder et tilfælde af barnemord, blev opklaret«, og alkoholikere blev tørlagt.¹⁵ Her ses et eksempel på, at tilgivelse afstedkom en bevægelse mod større retfærdighed i byen.

I begyndelsen af Jesu virke kom fire venner med en lam mand til det hus, hvor Jesus var i færd med at tale, i håbet om, at han skulle blive helbredt. »Men da de ikke kunne komme hen til Jesus for de mange mennesker, fjernede de taget over det sted, hvor han var; og da de havde lavet hul, sænkede de båren med den lamme ned« (Mark 2,4). Til alles forundring helbredte Jesus ikke straks hans lammelse, men da »Jesus så deres tro, siger han til den lamme: »Søn, dine synder tilgives dig.« (vers 5).

Forestil dig et øjeblik, at du er den lamme. Du ville tænke (og måske sige højt, hvis du var frejdig nok): »Jo tak, men er det ikke åbenlyst, at jeg har et mere presserende problem?« Havde du sagt det, ville Jesus have svaret: »Nej, du har ej.«

Manden havde formentlig tænkt: »Hvis jeg blot kunne gå igen, ville jeg være glad. Så ville jeg aldrig brokke mig. Jeg ville være tilfreds.« Men Jesus siger på en måde: »Kig engang på alle dem omkring dig. De kan gå alle sammen. Er de alle sammen tilfredse? Er alles hjerte fyldt af glæde? Hvis jeg kun helbreder dig, vil du være overlykkelig i en periode, men derefter vil du blive som alle de andre.« Nej. Det, manden havde brug for, var tilgivelse. Tilgivelse når ind til kernen – den fremmedgjorthed, vi føler over for Gud og over for os selv på grund af det, vi har gjort galt.

Jesu budskab var: »Jeg vil vise dig, at det, du som menneske har allermost brug for, er mig. Kun jeg kan give dig fuldkommen

TILGIVELSE

kærlighed, en ny identitet, evig trøst, håb og herlighed. *Og porten til det alt sammen det er at kende tilgivelsen.*«

Det er på tide at åbne den port og gå ind ad den.